

COMMUNICATION COMPETENCES DURING THE CYCLE OF FUNDAMENTAL ACQUISITIONS

Elena Lucia Mara

Prof., PhD., „Lucian Blaga” University of Sibiu

Abstract: Due to its historical precedence and its highly functional role in human interaction, language occupies the most important place among the means of communication used. It encompasses all the signs and signals that interfere with information processing, the transmission of intentions, or the expression of attitudes, and form within the configured spoken language as a reflection of the historical and social reality, unique to the entire community. In the fundamental procurement cycle, the ability to receive and express an oral message refers to: correct expression, correct formulation of questions and answers, clear and logical exposition of a chance or information, expression of causal relationships, grammatical agreements, identification text / author / characters, storytelling of the text of a text, describing images, participating in individual and collective activities, expressing one's own opinion, using verbal politeness as well as initiating, maintaining and ending a dialogue. The integrative approach that the didactic of the Romanian language proposes in the design of the teaching-learning strategies in order to achieve these competences is the communicative-functional model, a flexible model that focuses the pupil on the point of convergence of all elements of the educational process. According to this model, the pupil must not only have literary culture, but must learn to present and to present, to ask and to provide information, to express opinions and to argue, to demonstrate that he knows and uses what he knows.

According to the classical structure, the curriculum prescribes proposals for learning activities that systematically support the development of vocabulary, conscious reading and connection with other disciplines, the new trend of primary education, being the integrated and mobilizing approach of the educational act, from the incipient stage of planning to the designing learning sequences and classroom deployment.

Keywords: competences, communication, primary school, integrated model, argument

Limba cuprinde întregul ansamblu decuvinte folosite, structurile gramaticale și regulile lexicale, ortografice și ortoepice. Aceasta definește un sistem de reprezentări care pot fi asociate într-un număr limitat și linear de combinații, dar care, supunându-se unor reguli exacte, oferă un model de referință pentru celelalte forme de comunicare. Uzând de sistemul lingvistic individual și de mijloacele nonverbale, fiecare partener poate transmite un mesaj cu valoare de comunicare, dacă îl adaptează corect particularităților situației și folosește reguli de codificare accesibile celorlalți. Limba permite transmiterea experienței sociale, prin cunoștințe, modele și valori, reprezentând atât un mijloc de comunicare interumană, cât și un instrument de formare a noii generații.

Noua reformă educațională, produsă cu nici un deceniu în urmă, a produs nu doar reorientarea misiunii școlii spre formarea competențelor, ci și restructurarea ciclului primar, prin coborârea vârstei de școlarizare și introducerea unor noi discipline. Astfel, binecunoscutele *Abecedar* și *Limba și literatura română* au fost înlocuite, la clasele pregătitoare, I și a II- a, cu *Comunicarea în limba română*, o disciplină care deține titlatură aparte în planul-cadru, urmărind dezvoltarea competențelor de receptare și exprimare a mesajelor orale și scrise.

Această nouă formulă educațională tinde să se adapteze standardelor internaționale, direcționând scopul studierii limbii materne, nu doar spre stăpânirea cuvântului, ci și spre înzestrarea elevilor cu capacități expresive, abilități de gestionare și înțelegere a lumii din jurul lor.

Având în vedere faptul că o competență nu se poate forma într-o oră sau în câteva zile, învățământul bazat pe acest tip de finalitate presupune raportarea la unități temporale extinse, suficient cât să permită inițierea unui proces de modificare a structurii interne a elevului. Acesta este motivul pentru care la disciplina *Comunicare în limba română*, regăsim patru competențele generale formulate pentru întreg ciclul achizițiilor fundamentale, respectiv clasele pregătitoare, I și a II-a:

1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute
2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare
3. Receptarea unei varietăți de mesaje scrise, în contexte de comunicare cunoscute
4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

În formularea competențelor generale este remarcabil echilibrul creat în jurul noțiunii de comunicare, prin atribuirea unei egale importanțe, atât situațiilor de exprimare orală, cât și celor scrise. Reținerea adulților din era contemporană, în fața necesității expunerii unui discurs sau a unei prezentări, trădând implicarea, preponderentă sau permanentă, în acte educative care vizau doar cititul și redactatul, adică doar comunicarea scrisă.

În ciclul achizițiilor fundamentale, competențele de receptare și exprimare a unui mesaj oral fac referire la: exprimarea corectă, formularea corectă a întrebărilor și răspunsurilor, expunerea clară și logică a unei întâmplări sau a unei informații, exprimarea relațiilor de cauzalitate, realizarea acordurilor gramaticale, identificarea textului/autorului/personajelor, povestirea conținutului unui text audiat, descrierea pe baza unor imagini, participarea la activități individuale și colective, exprimarea propriei opinii, utilizarea elementelor de politețe verbală, precum și inițierea, menținerea și încheierea unui dialog. Așadar, învățământul românesc, prin noua curriculă, prevede pentru ciclul achizițiilor fundamentale, dezvoltarea competențelor elementare de comunicare orală și scrisă, prin intermediul disciplinei denumite „*Comunicare în limba română*”. Programa obligatorie diferențiază competențele generale, urmărite pe parcursul întregului ciclu, de competențele specifice cărora le atașează conținuturi adecvate particularităților fiecărei grupe de vârstă.

Abordând perspectiva de clasificare a competențelor, promovată de Rey Bernard, promotor al învățământului bazat pe competențe în Franța și ținuturile francofone, se pot identifica și în programa obligatorie autohtonă, competențe de diferite grade, cu sarcini standard care pot fi îndeplinite automatizat sau sarcini care solicită efort de interpretare, implicând mai multe operații. Competențele specifice care derivă din competențele generale privind dezvoltarea capacității de receptare și exprimare a unor mesaje orale, sunt aproape identice, pentru cele trei clase, urmărindu-se doar complicarea procedurii de expunere (de exemplu competența specifică clasei pregătitoare, 1.1. „*Identificarea semnificației unui mesaj scurt pe teme familiare, rostit clar și rar*” urmărește în clasa I „*Identificarea semnificației unui mesaj oral, pe teme accesibile, rostit cu claritate*”, iar în clasa a II-a „*Identificarea semnificației unui mesaj oral din texte accesibile variate*”) sau extinderea domeniului de acțiune de la un nivel de vârstă la altul (de exemplu competenței specifice clasei pregătitoare, 2.1. „*Pronunțarea clară a sunetelor și a cuvintelor în enunțuri simple*” îi corespunde în clasa I „*Formularea unor enunțuri proprii în diverse situații de comunicare*”, urmând ca în clasa a II-a să urmărească „*Formularea unor enunțuri proprii în situații concrete de comunicare*”). Nu același lucru este valabil și în cazul comunicării scrise. Competența specifică 3.1. „*Citirea unor mesaje întâlnite în mediul cunoscut*”

(Curriculum Național, 2012, p. 11) presupune deschiderea spre o suită de conjuncturi, diferite unele de altele, în timp ce 3.4. „*Exprimarea interesului pentru lectura unor cărți adecvate vârstei*” (Curriculum Național, 2012, p. 13), are un caracter destul de flexibil, bazându-se pe puterea de discernământ a elevului care are posibilitatea de a alege singur situațiile în care să acționeze. Demonstrarea acestor competențe nu implică doar simpla aplicare a unui algoritm însușit, ci vizează structuri mentale unice care supun particularitățile situației, unei analize amănunțite, în vederea selecționării și combinării celor mai potrivite demersuri. Alte competențe specifice clasei a doua, cum sunt 4.2. „*Redactarea unor mesaje simple, cu respectarea convențiilor de bază*” (Curriculum Național, 2012, p. 15) sau 4.3. „*Exprimarea unor idei, sentimente, păreri prin intermediul limbajelor convenționale*,” (Curriculum Național, 2012, p. 16) depind de o suită de procedee exersate în clasele anterioare. 4.1. „*Scrierea unor mesaje, în diverse contexte de comunicare*” (Curriculum Național, 2012, p. 14), este precedată de „*scrierea literelor de mână*” din clasa I și „*trasarea elementelor grafice și a contururilor literelor*”, din clasa pregătitoare, fapt ce demonstrează că și competențele se bazează pe algoritmi care trebuie antrenați activ, aceștia reprezentând procedee uniforme tuturor situațiilor în care se aplică competența finală. Pe aceeași traiectorie se înscriu și scrierea cu majusculă, alineatul sau utilizarea semnelor de punctuație, acestea reprezentând acțiuni constante tuturor situațiilor care solicită redactarea.

Așadar, documentele oficiale evidențiază competențe elementare, bazate pe cunoaștere și operații simple, care trebuie formate în clasele pregătitoare și I pentru a fi transformate în automatisme și a deveni componente ale competențelor complexe, elementare clasei a II- a. Demersul integrator pe care didactica limbii române îl propune în proiectarea strategiilor de predare-învățare în vederea atingerii acestor competențe, este *modelul comunicativ-funcțional*, un model flexibil care centrează elevul în punctul de convergență a tuturor elementelor procesului educativ. Conform acestui model elevul trebuie nu doar să aibă cultură literară, ci să învețe să prezinte și să se prezinte, să solicite și să ofere informații, să exprime opinii și să argumenteze, să demonstreze că știe și folosește ceea ce știe. Conform structurii clasice, programa școlară prescrie propuneri de activități de învățare care susțin sistematic dezvoltarea vocabularului, lectura conștientă și conexiunea cu alte discipline, noua tendință a învățământului primar, fiind abordarea integrată și mobilizatoare a actului educativ, de la stadiul incipient al planificării, până la proiectarea secvențelor de învățare și desfășurarea propriu-zisă în clasă.

Asistăm astfel la o schimbare care, deși continuă să fie privită cu neîncredere, poate deveni mai mult decât s-a dorit, datorită posibilității unei abordări creative și nonconformiste a procesului didactic, lipsei standardizării și a delimitării exacte a domeniilor în care se aplică competențele prefigurare. Aceasta nu înseamnă că școala nu mai urmărește dobândirea de cunoștințe sau că practica pedagogică de la clasă trebuie să se modifice complet. Noile reglementări schimbă doar modul de formulare, vizând nu o transformare radicală, ci doar o redimensionare a intențiilor educative. Nu trebuie abandonată misiunea însușirii de cunoștințe, însă orice informație transmisă trebuie să devină obiectul unei deprinderi intelectuale. Cunoștința reprezintă unealta potrivită unei probleme, însă învățarea ei trebuie perpetuată printr-o activitate care să îi confere stabilitate, astfel încât elevul să reușească să o aplice fără a mai depune un efort susținut de analiză a situației.

Elevii își pot forma competențe legate de scrierea ortografică, redactarea unui bilet, exprimarea unei idei sau formularea unei solicitări, prin implicarea în situații în care instrumentele de muncă intelectuală și activitatea în echipă, să faciliteze schimbul de idei și să permită conștientizarea funcționalității sarcinilor îndeplinite. Situațiile de învățare trebuie să fie

inedite, dar simplificate, permițând elevului să devină actor al propriei formări, prin implicarea cunoștințelor în folosirea unor resurse noi, mobilizarea eficientă a acestora și raportarea consecventă la conexiunile teoriei cu practica. Conținuturile învățării trebuie să furnizeze răspunsuri la problemele actualității și să fie transmise într-o manieră integrantă care să reunească toate situațiile specifice unei competențe, obișnuind elevii cu elementul de noutate și necesitatea de a răspunde unui ansamblu de sarcini.

Aspectele promițătoare ale acestui nou tip de învățare sunt evidențiate și de posibilitățile de acționare a motorului motivațional al elevului, prin raportarea la scopuri ușor perceptibile, pentru îndeplinirea cărora se angajează voluntar. Instruirea concepută pe baza competențelor, vizează o învățare unitară și implică amplificarea interesului față de finalitățile urmărite, precum și atribuirea unui nou sens procesului de predare-învățare. În cadrul binomului educațional, comunicarea este o componentă interactivă prin care elevii depășesc nivelul cunoștințelor declarative, își dezvoltă competențe, corelează și transferă achiziții, și devin subiecți activi în prelucrarea propriei personalități.

Importanța competențelor de comunicare pentru elevi

Într-o societate în care modul de viață, profesia, statutul sau practicile cotidiene variază enorm în funcție de vârstă, tradiții sau proiectele individuale de viață, este destul de dificil să stabilim viitoarele nevoi sociale și competențele necesare pentru a răspunde acestora. Preconizând însă, că între solicitările adultului de „mâine” se vor regăsi cu certitudine, conducerea unui automobil, creșterea unui copil, citirea unui contract sau administrarea bugetului familiei, putem clasifica capacitatea de comunicare drept una dintre cele mai de succes calități ale unei persoane educate și competente, având în vedere inerența acesteia în realizarea nevoilor sociale amintite. De altfel, curriculumul național pentru clasele primare, acordă un rol primordial competenței de comunicare, alocându-i cel mai mare număr de ore din trunchiul comun specific și promulgând-o drept una dintre cele opt competențe-cheie care determină profilul de formare al unui elev (conform art. 68, alin.1 din legea 1/2011).

Prin intermediul orelor de *Comunicare în limba română* elevii învață elementele de politețe verbală și își dezvoltă capacitatea de a asculta și respecta opinia celuilalt. Cutumele exersate în mediul educativ, extinse în comunicarea cotidiană și respectate indiferent de mediul, formal sau informal, în care se desfășoară comunicarea, asigură elevului accesul la o viață cu un standard calitativ ridicat. Îmbunătățirea capacităților de comunicare amplifică stima de sine, permițând exteriorizarea și optimizarea relațiilor cu școala, familia și societatea. Concomitent, exprimându-și corect trăirile și așteptările, subiectul oferă celorlalți un profil uman exemplar, capabil să comunice eficient și să primească un feedback asemănător.

Perioada școlară nu este eternă, iar bazele formării trebuie construite prin alegeri și priorități fixate încă din primii ani de școală. Existența de zi cu zi este un proces psihic care solicită mintea copilului prin întrebări, dubii, amintiri, trăiri, speranțe sau soluții. În aceste condiții, reducerea actului educativ la alimentarea competențelor cu numeroase cunoștințe, se dovedește a fi nesatisfăcătoare, impunând cu stăruință motivarea elevilor și stimularea acestora în direcția operării într-o manieră proprie, cu noțiunile. Comunicarea reprezintă mai mult decât vorbe, posibilitățile de transmitere a unui mesaj fiind infinite, de la gesturi, poezii, piese de teatru, până la muzică sau desen. Toate reprezintă mesaje care au fost create pentru a fi decodificate. Brown considera însăși arta un „*tip de comunicare profund și paraverbal, care face legătura dintre oameni*” (Brown și Vaughn, 2009, p. 62 cit in. Nell și Drew, 2012, p. 52). Încercând să răspundă întrebării *De ce comunicăm?* Roman Jakobson remarcă două axiome importante ale acesteia: „*Comunicarea este inevitabilă*” și „*Comunicarea se desfășoară la două*

nivele: informațional și relațional, cel de-al doilea oferind indicații de interpretare a conținutului celui dintâi. Așadar, comunicarea este informație, mesaj și relație.

Comunicarea, arta persuasiunii, este temelia descoperirii, relaționării, cunoașterii și autocunoașterii. Competențele de comunicare reprezintă scheletul construcției intelectuale, care poate stagna în stadiul primordial sau se poate întinde spre limite nemărginite. Reprezentările formate cu ajutorul limbajului îi permit copilului să recunoască ordinea și să o restabilească atunci când ea este modificată, constatare care susține ipoteza conform căreia „limbajul nu este cauza gândirii, ci instrumentul și suportul indispensabil progresului ei” (Wallon, 1975, p. 122). Limba și cultura literară a individului oferă finisaj vieții sociale a acestuia, sprijinindu-i ascensiunea profesională și socială, prin dezvoltarea universului atitudinal și motivațional. Modul în care acesta se exprimă reflectă cu fidelitate nivelul său cultural, și prin extindere, gradul de dezvoltare al limbii pe care o vorbește și cultura poporului din care provine. Relațiile interumane sunt interacțiuni comunicaționale construite pe baza transmiterii și comunicării de semnale, codificării și decodificării unor mesaje. Comunicarea, „acțiunea de a comunica și rezultatul ei” (Dicționarul explicativ al limbii române, 1998, p. 205), începe încă de la naștere și evoluează diferențiat în funcție de materialul nativ și mediul social în care se dezvoltă individul. Orice activitate umană, indiferent de domeniul în care se desfășoară, solicită schimb informațional, adică procese și relații de comunicare.

Cu origini în latinescul *communis*, termenul comunicare a început să fie folosit în secolul al XIV-lea, având sensul de a pune în comun. Odată cu dezvoltarea infrastructurii și a poștei, termenul a început să fie folosit cu sensul de a transmite, înțeles care a devenit fundamental din secolul al XIX-lea, datorită dezvoltării tehnologiei moderne de comunicație. Definițiile comunicării sunt numeroase, nuanțate diferențiat în funcție de specificul activității, forma sau mijloacele implicate. Astfel, dicționarul de psihologie definește comunicarea ca „orice proces prin care o informație este transmisă de la un element la altul” (Doron și Parrot, 2007, p. 157-158), în timp ce Oxford English Dictionary notează în dreptul aceluiași termen „faptul de a da, a transmite sau a schimba semn” (cit. in. Păduraru, 2010, p. 4). Tudor Vianu consemna comunicarea drept un „proces prin care noi îi înțelegem pe alții și alternativ ne străduim să fim înțeleși de ei” (cit. in. Păduraru, 2010, p. 4). Fondatorul sociobiologiei, biologul american Edward Wilson înțelegea prin comunicare un „proces care ia naștere din nevoia de a reduce incertitudinea, de a relaționa efectiv și de a apăra și întări eul” (cit. in. Păduraru, 2010, p. 4), în timp ce George Gerbner, cercetător de seamă al fenomenului, concluzionează despre comunicare că reprezintă un „proces care unește părțile discontinue ale lumii vii” (cit. in. Păduraru, 2010, p. 4).

Dificil de cuprins într-o singură formulă, comunicarea este mai mult decât „crearea unei țesături de cuvinte” (McQuail, 1999, p. 15) și presupune existența mai multor factori și îndeplinirea a numeroase precondiții, de la intenția bine definită a celui care comunică, până la motivația celui care primește informația și indică o reacție sau producerea unei schimbări. Comunicarea prezintă numeroase dimensiuni, însă în orice formă înfățișează câteva elemente comune semnificative, remarcate de McQuail în profunzimea sa preocupare didactică față de această problematică a contemporaneității. Autorul american consideră că orice tip de comunicare implică: emițătorul, mesajul, codul, canalul, mijloacele de transmitere și receptorul.

Emițătorul reprezintă originea actului de comunicare și poate fi un individ, un grup sau o entitate. Poate fi întâlnit sub denumirea de stimul, autor, narator, destinatar sau sursă. Acesta deține o informație mult mai structurată de cât partenerul și o transmite sub motivația unui scop.

Mesajul este înlocuit în anumite lucrări de noțiunea de informație, din cauza caracterului său ambiguu și a posibilității ivirii unei distonanțe între ceea ce a vrut să transmită emițătorul și

cea ce percepe receptorul. Mesajul face referire la un obiect comun din ambientul emițătorului și receptorului, adică transmite ceva, cuiva. Mesajul este o componentă esențială a comunicării reprezentând ansamblul cuvintelor, valorilor, imaginilor, semnelor sau sunetelor codificate de emițător pentru a le atribui o semnificație particulară.

Codul constituie un ansamblu de semne sau structuri lingvistice cu o semnificație constantă și posibilități multiple de combinare. În funcție de contextul comunicării, codificarea se supune unor norme formale sau specializate, aparținând atât conduitei „lingvistice”, cât și cutumelor sociale ale spațiului în care se desfășoară.

Canalul reprezintă modalitățile fizice prin care poate fi difuzat mesajul, dar și căile de structurare a comunicării pentru distribuirea acestuia în spațiu (unde, cabluri, sistem nervos).

Mijloacele de transmitere presupun „convertirea mesajului într-un semnal” (Păduraru, 2010, p. 7) și pot fi prezentaționale (vocea umană, fața, corpul), reprezentaționale (fotografiile, cărțile, picturile) sau mecanice (telefonul, radioul, televiziunea, internetul).

Receptorul definește un individ, un grup sau o organizație, care primește informația, conștient, subliminal sau întâmplător, și pare că susține un rol pasiv atunci când confirmă schimbarea solicitată de emițător. În realitate, acesta poate iniția răspunsuri autonome cu interpretări și reacții diferite de cele preconizate de emițător, fiind chiar mai influent decât promotorul mesajului, prin capacitatea selectivă și puterea de a determina modelul cultural al discursului. Așadar, procesul de comunicare este specific uman, conștient și continuu, realizat pentru a distribui termenii schimbării, pentru a facilita înțelegerea și acceptarea. Comunicăm atunci când vorbim sau scriem, când încercăm să convingem sau să ne facem înțeleși, când vrem să fim ascultați sau acceptați, să stârnim zâmbete sau să provocăm reacții, când vrem să educăm sau să impresionăm. O acțiune mai mult teoretizată decât definită, comunicarea rămâne în esență, o comuniune de gânduri, acțiuni și simțiri, un fenomen natural, cu caracter permanent în viața cotidiană și cu o complexitate care necesită a fi înțeleasă, pentru a-și atinge scopul. Comunicarea nu se rezumă doar la discursul oratoric, ci presupune o convergență funcțională a tuturor resurselor expresivității, urmărind configurarea unui etos comunicativ.

Ultimele decenii au reprezentat o perioadă cu intense preocupări asupra subiectului comunicării, deosebirile dintre elemente ale diferitelor domenii de specialitate, permițând stabilirea mai multor tipuri. Astăzi limbajul de specialitate asociază comunicării două cuvinte paronime, *intrapersonal* și *interpersonal*, amândouă definind un grad aparte de transmitere a ideilor.

Comunicarea intrapersonală reprezintă procesul de comunicare cu sinele și depinde, în mare măsură, de particularitățile individului, în special de percepție, adică de actul prin care ia în considerare mediul înconjurător. Aceasta poate fi afectată de mai mulți factori, printre care: nevoile, așteptările, informațiile anterioare, sentimentele sau chiar dezvoltarea senzorială. Comportamentul perceptual al unui individ depinde și de elemente fizice precum intensitatea sau mișcarea, dar și de factori contextuali determinați de cultura în care funcționează, statutul social, sistemul de relații cu ceilalți sau imaginea de sine. Cea din urmă joacă un rol deosebit în cadrul comunicării, pentru că tinde să-i condiționeze desfășurarea în așa fel încât să-și întrețină standardul etalat. Comunicarea intrapersonală eficientă constă în corelarea imaginii de sine cu valorile și abilitățile personale, pentru a determina satisfacerea individului și a permite construirea unor relații coerente în cadrul comunicării interpersonale.

Comunicarea interpersonală reprezintă procesul de comunicare între indivizi atrași de anumite motive: interese comune, idei, preocupări, câștig, competență. Acest tip de comunicare dezvoltă comportamente/atitudini și aduce un nou aport informațiilor despre lumea

înconjurătoare, permițând o mai bună înțelegere a acesteia. Comunicarea între indivizi poate fi greoaie dacă există diferențe de limbaj, de vocabular sau stil, dacă se interpun factori fizici cum sunt distanța/zgomotul/acustica sau sunt afișate predispoziții personale din sfera neîncrederii, emoției, oboselii sau lipsei de interes. Valorile la care se raportează eficiența comunicării interpersonale, țin de autodezvăluire, încredere, feed-back, competența comunicativă și managementul interacțiunii. Acordarea de considerație partenerului, prin manifestarea ascultării active, stabilirea empatiei, combinarea comportamentului verbal cu cel nonverbal și oferirea unor conotații corecte acestora, sunt segmente care cultivate, permit angrenarea facilă în situații de comunicare eficiente. Un alt reper în realizarea taxonomiei tipurilor de comunicare, îl reprezintă semnele utilizate pentru codificarea informației, această cunoscută clasificare diferențind: comunicarea paraverbală, comunicarea nonverbală și comunicarea verbală.

Comunicarea paraverbală presupune codificarea informației cu detalii referitoare la: caracteristicile vocii (care pot oferi detalii despre vârstă, starea de spirit), particularitățile pronunției (furnizează informații despre mediul de proveniență, zona geografică, nivelul de educație), intensitatea rostirii, tonul, ritmul, debitul, stilul, intonația, pauza sau râsul. Este cel mai expresiv tip de comunicare și joacă un rol definitoriu în transmiterea unui mesaj verbal, deoarece produce fenomenul de "supracodificarea" și poate afecta semnificația acestuia. Se aproximează că un procent de 39% din actele comunicării sunt alterate prin paralimbaj. Pe principiul, tăcerea este capul filozofiei, în cadrul acestei ramuri a comunicării, încep să trezească un deosebit interes, cercetările referitoare la valoarea comunicativă a tăcerii. În locul unei exprimări redundante, comunicarea incitantă, autentică pare a se consolida temeinic pe momente de pauză, în care locutorul suspendă mesajul, ștergând urmele perimării sau monotonie (Cocoș, 2014, p. 392).

Comunicarea nonverbală se referă la o gamă variată de semnale transmise de: postură (a trunchiului, a umerilor sau a picioarelor), mișcarea a diferite segmente ale corpului (kinetica), mișcarea capului, mimică, privire, mers, dar și haine, obiecte sau simboluri. Spațiul între locutori înfățișează un aspect al comunicării nonverbale, care permite interpretarea specificului relațiilor dintre aceștia. Astfel, o distanță de 0 - 50 cm este permisă doar celor apropiați emoțional, zona personală impune o suprafață de până la 1,3 m, în timp ce comunicarea cu partenerii ocazionali trebuie să se realizeze într-un interval de până la 3,5 m, tot ceea ce depășește această distanță aparținând spațiului public, în care discursurile au un caracter oficial. Informația nonverbală, deși ambiguă și în mare parte inconștientă, exercită un mare impact asupra mesajului semantic, pentru că imaginilor vizuale li se revendică statutul de „*instanțe raționale, expresive și conative*” (Thibault-Laulan, 1972, p. 27 cit in. Cocoș, 2014, p. 393). Prin repetarea și actualizarea semnificației comunicării orale, mesajele nonverbale potențază și fluidizează actul comunicativ, dar prezintă și riscul contrazicerii anumitor aspecte ale acestuia, atunci când reflectă atitudini personale și stări afective contradictorii mesajului verbal. Gesturile reflectă dispoziția psihic-afectivă a vorbitorului și oferă observatorilor finii, indicii premature despre intențiile latente ale acestuia. Există contexte în care exprimarea lingvistică este incompletă fără artificiile sistemului motor uman, pentru că acestea, deși independent nu pot transmite semnificații complexe, sunt instrumente care nu vor suprima niciodată funcțiile superioare ale gândirii.

Comunicarea verbală presupune transmiterea informației cu ajutorul elementelor de limbaj. Specifică doar speciei umane este cea mai studiată formă a comunicării, deși antropogenic este mult devansată de celelalte două forme menționate anterior. Spre deosebire de celelalte tipuri, comunicarea verbală transmite un mesaj cu elemente structurale, clare și coerente, propune mai multe suporturi pentru înțelegerea acestuia și este puternic influențată de

particularitățile individuale ale partenerilor. Comunicarea verbală este guvernată de cuvinte, acestea constituind principalele semne și sunete utilizate pentru construirea mesajelor vorbite sau scrise, pentru că în funcție de canalul predilect utilizat pentru transmiterea mesajului, aceasta poate fi orală sau scrisă.

Comunicarea orală reprezintă cel mai uzual tip de comunicare și presupune transmiterea mesajului printr-un canal accesibil aparatului auditiv. Acțiunea comunicării orale combină limbajul articulat cu cel nearticulat (paralimbajul) și se poate prezenta sub diferite forme compoziționale: cuvânt, intervenție, alocuțiune, toast, conferință, dezbateri, disertație, discurs. Această formă de comunicare beneficiază de aportul comunicării paraverbale, recurgând la toate posibilitățile sociale și regionale ale limbii. Atunci când se realizează față în față devine productivă prin contribuția elementelor comunicării nonverbale. Comunicarea orală pune accent pe contextul situațional, feedback-ul acesteia atârând și de capacitatea de valorificare a potențialului furnizat de conjunctură. Claritatea mesajului oral depinde de ținuta corectă a cuvintelor, de ajustarea formelor gramaticale și a eufemismelor, precum și de evitarea exprimărilor ambigue, presărate cu expresii împrumutate nefondate, din alte culturi. Deși comunicarea orală depinde de performanțele lingvistice ale participanților, aceasta se bucură de posibilitatea reformulării. Un mesaj oral permite adăugarea unor detalii neprevăzute în momentul conceperii, datorită feedback-ului imediat și caracterului său circular și reversibil, generator al premiselor negocierii sensurilor dintre vorbitori.

Comunicarea scrisă este tot o formă de comunicare verbală și este folosită atunci când nu este posibilă alternativa orală sau când se urmărește transmiterea unor conținuturi informaționale complexe. Cu origini în reprezentările pictografice, mesajul scris reprezintă una dintre cele mai influente schimbări ale omenirii, permițând transmiterea valorilor sociale și culturale, dar și întreținerea raporturilor sociale, în cadrul colectivității. Această formă de comunicare presupune un grad ridicat de formalizare și acuratețe, acceptând revenirea și îmbunătățirea formulării, până la obținerea înfățișării dezirabile. Permite o argumentare amplă și posibilitatea consultării mesajului, având caracter ireversibil și bazându-se pe formulări definitive. Comunicarea scrisă acordă importanță doar conținutului informațional, fapt pentru care este necesar un intens proces de sistematizare a gândirii, în vederea alegerii nuanțelor potrivite semnificației. Exigențele privind elaborarea, redactarea și receptarea mesajului scris sunt direct proporționale cu nivelul de educație al celor implicați în actul comunicării.

BIBLIOGRAPHY

- Apetroaiei, E. (2009). *Strategii activ-participative în predarea –învățarea limbii și literaturii române*. Pitești: Paradigme
- Bcajan, E.-O., (2014). „*Aplicații ale predării integrate la ciclul achizițiilor fundamentale*”, Bacău: Rovimed Publishers
- Borza, P., A., (2017). *Integrare curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive*, Iași: Editura Polirom
- Leonte, R., Stanciu, M.(2004). *Strategii activ-participative de predare-învățare în ciclul primar* Bacău: Casa Corpului Didactic
- Molan, V., (2016). *Didactica disciplinelor „Comunicare în limba română” și „Limba și literatura română” din învățământul primar*, București: Miniped